

to zákonem ve vrstvách lidových, u šlechty mohlo vzniknouti manželskou smlouvou.

§ 34. Právní postavení dětí manželských.

Z patriarchální moci otcovské plynulo, že měl původně neobmezenou moc nad životem dětí. Mohl je s počátku zabít, prodati do otroctví a p. V dalším vývoji byla tato neobmezená moc otcovská zmírněna. Otec byl omezen spolurozhodováním celé rodiny. Zvláště křesťanství zde působilo na zmírnění některých krutých předpisů původních.

Otci zůstala moc nad dítětem, která však záležela jen v ochraně dítěte. Měl povinnost dítě chrániti a zastupovati je před soudem. Při dcerách jevila se otcovská moc i v tom, že bez otcovského svolení nesměly se provdati. Otec měl povinnost dítě vychovati a určit mu také zaměstnání.

Právní poměr matky k dětem vystupoval v případě otcovy smrti. Neboť podle některých práv ve střední Evropě (podle práva českého a polského) matka stávala se poručnicí dětí.

Děti byly zavázány k zachování určité úcty vůči rodičům. Trestné činy dětí vůči rodičům trestaly se velmi přísně.

Nejdůležitější byla ustanovení o majetkoprávním postavení dětí v rodině. Děti po majetkové stránce byly připoutány k rodinnému jmění rodinným nedílem. Zvláště se to jeví v právech slovanských. V právu českém i polském byl i dospělý syn v majetkovém společenství s otcem. Otec nemohl syny vyloučiti z majetkového společenství rodinného, musel však jim vydati podíl z rodinného jmění, když synové o to požádali. Zvláště v právu českém objevují se tyto předpisy jasně. Koncem 15. stol. v Čechách však syn již neměl tohoto práva, měl pouze nárok, aby mu byl dán z rodinného jmění majetkový příspěvek, když se ženil.

Po recepci římského práva ještě více byla moc otcovská obmezena a zvláštními předpisy přiblížena k moci poručenské. Otec měl právo na výchovu dětí, mohl určovati náboženské vyznání dětí a voliti povolání pro dítě. Měl vykonávati dozor nad dětmi s tím, aby jim plynul z něho prospěch. Děti manželské nabývají jména otcova, státního občanství, domovské příslušnosti. Nové zákoníky znají moc rodičovskou, kterou vykonávají rodiče nad dětmi a moc otcovskou. V moci této jest zahrnuto

také právo výkonu mírného trestu, avšak proti zneužití této moci může soud zakročit. Děti mohou mít své zvláštní jmění, otci po čas nezletilosti náleží pouze správa tohoto jmění.

§ 35. Právní postavení dětí nemanželských.

Nemanželské děti nazývaly se v právech ve střední Evropě různými názvy (Hornung, Banchart, spurii, polsky wylegańcy). Již názvy tyto dávaly najevo, že právní postavení nemanželských dětí bylo nižší než dětí manželských. Nemanželské děti náležely k rodině otcovské jen, prohlásil-li otec, že je přijímá do své rodiny. Starší právo žádalo při manželských dětech, aby byly nejen zrozeny, ale také i řádně zplozeny v manželství. Toto přísné právní hledisko bylo způsobeno hlavně církví, která dbala čistoty manželství. Tímto hlediskem bylo také způsobeno, že toto nízké osobně-právní postavení dětí nemanželských přeneslo se i do jejich práva dědického po rodičích. Nemanželské děti nedědily po otci, nýbrž zpravidla pouze po matce. V právu saském nedědily ani po matce. Stejně tak bylo v právu polském, kde nemanželské děti nemohly obdržeti ani daru od rodičů. Ani jich děti nedědily. V polském právu děti nemanželské nemohly mít nemovitého majetku. I v jiných právech ve stř. Evropě byly soukromoprávně omezeny. V právu českém nemohly klásti do desk a nemohlo jim býti odkazováno.

V novějším právním vývoji se právní postavení dětí nemanželských značně zlepšilo. Byla uznána zásada, že dítětem nemanželským jest jen dítě nemanželsky zrozené, t. j. dítě narozené z matky neprovdané. Jen za určitých předpisů lze popřítí manželské zrození dítěte z matky provdané. Pokud jde o otázku, kdo jest otcem nemanželského dítěte, byla tato otázka jen výjimečně upravena tak, že po nemanželském otci se nesmělo pátrati. Nyní stanoví zákon řadu domněnek: Za nemanželského otce je pokládán ten, komu se dokáže, že s matkou obcoval v době, od níž až do porodu neuplynulo méně než 181, po př. 180 a ne více než 300 po př. 302 dnů. Lhůty jsou upraveny v různých právech tudíž různě. Velmi důležité jest uznání otcovství otcem. Ačkoliv v novém právu je právní hledisko daleko příznivější než bylo dříve, přece zůstalo i v novém právu, že právní postavení dětí nemanželských řídí se podle matky. Nemanželské dítě náleží do rodiny matčiny. Děti nemanželské nemají